

MYJ/MERING

Het EVRM een eigentijdse krasse knar die zijn verantwoordelijkheden echt wel kent. Ook tegenover ‘eigen volk eerst’.

Egbert Myjer *

Samenvatting | In zijn allerlaatste (en daarom wat lange) Myjmering myjmert oud EHRM-rechter Egbert Myjer over de 75-ste verjaardag van het EVRM. Wat in de preambule van het EVRM stond verwoord is ook nu nog onverkort van toepassing. Het EHRM heeft van zijn taak (toepassen en interpreteren van het EVRM) echt geen rommeltje gemaakt. Het is een eigentijdse krasse knar die zijn verantwoordelijkheden echt wel kent. Maar hoe moet het dan met die ‘eigen volk eerst’-geluiden?

DOI | 10.54195/NTM.26390

© Author(s); licensed under Creative Commons Attribution 4.0

Vooropmerking

Dit is mijn laatste Myjmering voor het *NTM/NJCM-Bull.* Voor de laatste keer ook wat langer dan normaal. Ik heb nu in alle vijftig jaargangen stukjes geschreven en dan is dit een gouden moment om er mee te stoppen. Voor alle duidelijkheid: dit is mijn eigen keus. Dank aan de leden van de redactie die mij, zeker toen ik zelf geen lid meer was van de redactie, nooit (althans niet kenbaar) bij mijn Myjmeringen de wetenschappelijke maat hebben genomen. Ook dank voor hun soms uiterst nuttige suggesties om de tekst her en der aan te vullen of in te korten. Dank tot slot aan de lezers die mij zelfs af en toe spontaan lieten weten Myjmeringen op prijs te stellen. Ik beschouw het als een voorrecht dat ik heb mogen bijdragen aan dit altijd inspirerende bulletin/tijdschrift. En even een caveat bij deze laatste Myjmering. Ik heb deze kopij eind december 2025 afgesloten, nadat ik al een paar keer de tekst had moeten aanvullen in verband met nieuwe ontwikkelingen. Het gaat ineens allemaal wel erg hard.

Op 4 november 1950 werd het EVRM aangenomen. De (bij Protocol 15 met een laatste verduidelijkende zin aangevulde) preambule geeft kort aan waarom dat gebeurde en wat de bedoeling was. Ik citeer dat nu maar eens voluit:

‘Gelet op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens die op 10 december 1948 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties is afgekondigd; Overwegende, dat deze Verklaring ten doel heeft de universele en daadwerkelijke erkenning en toepassing van de rechten die daarin zijn nedergelegd te verzekeren; Overwegende, dat het doel van de Raad van Europa is het bereiken van een grotere eenheid tussen zijn Leden en dat een van de middelen om dit doel te bereiken is de handhaving en de verdere verwezenlijking van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden;

Opnieuw haar diep geloof bevestigende in deze fundamentele vrijheden die de grondslag vormen voor gerechtigheid en vrede in de wereld en welker handhaving vooral steunt, enerzijds op een waarlijk

- Prof. mr. B.E.P. Myjer is oud-rechter van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg en emeritus bijzonder hoogleraar mensenrechten aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

democratische regeringsvorm, anderzijds op het gemeenschappelijk begrip en de gemeenschappelijke eerbiediging van de rechten van de mens waarvan die vrijheden afhankelijk zijn;

Vastbesloten om, als Regeringen van gelijkgestemde Europese staten, die een gemeenschappelijk erfdeel bezitten van politieke tradities, idealen, vrijheid en heerschappij van het recht, de eerste stappen te doen voor de collectieve handhaving van sommige der in de Universele Verklaring vermelde rechten;

Bevestigend dat de Hoge Verdragsluitende Partijen, in overeenstemming met het beginsel van subsidiariteit, de primaire verantwoordelijkheid hebben de rechten en vrijheden die in dit Verdrag en de Protocollen daarbij zijn omschreven te waarborgen en dat zij daarbij over een beoordelingsmarge beschikken, die onderworpen is aan het toezicht door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zoals opgericht in dit Verdrag.'

Aan die 75ste verjaardag is her en der binnen de Raad van Europa veel aandacht besteed. Zo vond op 14 maart 2025 in Straatsburg een grote internationale conferentie plaats over *The European Convention on Human Rights as a living instrument*. Op de echte verjaardag, 4 november, vond in het gebouw van het EHRM een plechtige ceremonie plaats, waarin onder meer werd gesproken door de nieuwe president van het EHRM, de Fransman Mattias Guyomar, en de SG van de Raad van Europa, Alain Bersert.

En in eigen land was er bijvoorbeeld op 4 november een herdenkingsbijeenkomst op het ministerie van Justitie en Veiligheid met onder meer bijdragen van Reinier van Zutphen en Rick Lawson. Op 14 november vond in Utrecht een mini-symposium plaats over 75 jaar EVRM. Daaropvolgend sprak de Nederlandse rechter in het EHRM, Jolien Schukking, de SIM Peter Baehr-lezing uit.

In een vorige Myjmering¹ gaf ik commentaar op een recente actie van negen lidstaten van de Raad van Europa om te komen tot een 'open minded conversation' over de jurisprudentie van het EHRM met betrekking tot vreemdelingen. Mijn conclusie was dat dat ongehoord was. Inmiddels heeft dat initiatief een opmerkelijk vervolg gekregen.

Op initiatief van de SG van de Raad van Europa werd op 10 december 2025 – let wel: op de Dag van de Mensenrechten – een informele ministeriele conferentie gehouden om te discussiëren over migratie en het EVRM.² Het resulteerde in een door de ministers van justitie van alle 46 lidstaten aangenomen beslissing een politieke verklaring over dat onderwerp te doen opstellen:

- a. Prepare a draft political declaration reaffirming the obligation to ensure the effective enjoyment of the rights and freedoms guaranteed by the Convention to everyone within the jurisdiction of member States in the context of the contemporary challenges posed both by irregular migration and by the situation of foreigners convicted by serious offences, taking duly into account in particular governments' fundamental responsibility to ensure national security and public safety;
- b. Reiterate its support for the elaboration of a new recommendation on deterring and fighting the smuggling of migrants, with full respect for their human rights;
- c. Consider how the Council of Europe, including through the possible creation of an inter-governmental committee, can best address pressing migration issues and related policies;

1 Myjmering: *de plotselinge oproep tot een open-minded conversation. Is het EHRM echt te activistisch in het beschermen van vreemdelingen?*, in: *NTM/NJCM Bull.* 2025, p. 379-383.

2 Lize Glas, *An Exceptional Ministerial Conference on the ECHR and 'Migration Challenges'*, via: echrblog.com, 11 december 2025.

- d. Encourage the Secretary General to engage in discussions at an international level relating to migration.

Geruststellend is wel dat deze beslissing wordt vooraf gegaan door een aantal paragrafen waarin wordt herbevestigd dat de lidstaten een 'deep and abiding commitment' hebben naar het EVRM en het EHRM, en waarin uitdrukkelijk wordt verwezen naar het gestelde in de 2023 Reykjavik Declaration en in de eerdere gelijksoortige Verklaringen (2018: Copenhagen, 2015 Brussel, 2012 Brighton, 2011 Izmir en 2010 Interlaken).

De verdere uitwerking ligt nu bij het CDDH – het *steering committee on human rights* – dat eind maart 2026 met een tekst moet komen die dan in mei 2026 op de volgende formele sessie (in Chisinau) van het Comité van Ministers zou kunnen worden aangenomen. 27 Lidstaten hebben aan die beslissing, met verwijzing naar die eerdere oproep van negen lidstaten, een *joint statement* toegevoegd. In dat Statement wordt aangegeven dat deze lidstaten:

'consider imperative that the Convention framework is fit to adress today's challenges, most notably in order to meet the following challenges:

- *Expulsion of foreigners convicted of serious crimes;*
- *Clarity about inhuman and degrading treatment;*
- *Innovative and durable solutions to adress migration;*
- *Decision making in migration cases;*
- *Instrumentalisation of migration.'*

Daarbij wordt nog eens aangegeven dat het voor de interpretatie en toepassing van het EVRM noodzakelijk is rekening te houden met beginselen als 'subsidiarity, shared responsibility, proportionality, the 'de minimis' principle, the living instrument doctrine' en 'the concept of "democracy capable of defending itself" preventing abuse of fundamental rights and freedoms by hostile regimes or individual applicants with ulterior motives.' Bij de *living instrument doctrine* wordt nader uitgelegd 'taking appropriate account of the developments, both factual and legal, that have evolved significantly in recent decades and were unforeseen at the time the Convention was drafted.'³

Dat laatste is inderdaad een nieuwe invulling van die doctrine, waarbij wordt voorgesteld het ook toe te passen als een reden tot beperking van de werkingssfeer.

Uit het feit dat 27 landen het joint statement hebben ondertekend kan worden afgeleid dat de actie van de negen steun heeft gekregen van achttien andere landen, waaronder Nederland. Aan de andere kant laat het ook zien dat de hardere lijn die in de actie van de negen werd gepropageerd door heel veel landen niet werd gedeeld, waaronder Duitsland en Frankrijk, en landen als Griekenland, Turkije en Spanje die nu net met zoveel migranten te maken hebben. En het is op zijn zachtst gezegd opmerkelijk dat de demissionaire regering van Nederland nu net wel mee tekende bij dat statement.⁴

Uit de omstandigheid dat de ministers van justitie van de 46 lidstaten het nodig vinden nader te discussiëren over migratie en mensenrechten kan tenminste worden afgeleid dat er

3 Andrew Forde en Alice Donald, *Countdown to Chisinau: The risk of Politising the ECHR over Migration*, via: ejiltalk.org, 19 december 2025.

4 Zie uitgebreid: Lize Glas en Jasper Krommendijk, 'Ook Nederland wil dat het EHRM zijn migratiestandpunt herzie', via: Nederlandrechtsstaat.nl, 18 december 2025.

blijkbaar vrij algemeen wordt verondersteld dat bepaalde groepen vreemdelingen nog te veel een geslaagd beroep kunnen doen op rechten van de mens.

Het kan overigens allemaal veel zorgelijker. In de eerder genoemde Myjmering schreef ik al even over de manier waarop in 2012 in het Verenigd Koninkrijk in *The Times* was bericht naar aanleiding van een onwelkome uitspraak van het EHRM: 'Britain threatens exit from European Court of Human Rights as Home Office mix-up over deadline lets Abu Quatada win again.' Was dat een wellicht wat overspannen reactie, thans heeft in het Verenigd Koninkrijk de Reform UK (Farage) het opzeggen van het EVRM blijkbaar als eerste prioriteit gesteld. En zelfs de Conservatieve Partij heeft inmiddels bij monde van oppositieleidster Kemi Badenoch laten weten van plan te zijn het EVRM te willen opzeggen.⁵ Ook hier wordt aangegeven dat het allemaal gaat om de rechtspraak van het EHRM met betrekking tot het toelaten van vreemdelingen.

Sinds het schrijven van die in noot 1 genoemde Myjmering is er ook in Nederland nog veel meer zorgelijks gebeurd. Een week na de voorbeeldige Week van de Rechtsstaat (9-16 september 2025) werden tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen op 17 en 18 september 2025 allerlei populistische uitlatingen gedaan over 'eigen volk eerst' en de noodzaak van een asielstop of tenminste het inperken daarvan. Daarbij moet wel worden aangetekend dat die Beschouwingen met het vooruitzicht op de Algemene Verkiezingen van 29 oktober 2025 wellicht voornamelijk moeten worden gezien als aangescherpte verkiezingspraatjes. Maar toch. Later die week, op 20 september 2025, vond in Den Haag de zo genoemde 'Els-Rechts demonstratie' plaats waarbij tegelijkertijd de meest walgelijke gewelddadigheden werden gepleegd door extreemrechtse clubjes en hooligans. Ook werden NSB-vlaggen gedragen en werd de Hitler-groet gebracht.

En in de aanloop naar de Algemene Verkiezingen was migratie een van de belangrijkste discussiepunten.

In berichtgeving en commentaren in de media op de Haagse extreemrechtse gewelddadigheden (zie vooral het uitgebreide achtergrondverhaal in NRC 29 september 2025) kwam ook aan de orde hoeveel mensen van kleur voelden hoe de woede van de Haagse demonstratie op hen was gericht. Asielzoekers, migranten, maar ook in Nederland geboren personen met een niet-witte huidskleur. Of ze nu Surinaams-Hindoestaanse achtergrond hebben, Marokkaanse of Turkse wortels, allemaal voelden ze dat de woede waarop deze demonstratie dreef, ook tegen hen was gericht.

Het verloop van de extreemrechtse (anti-)demonstratie in Den Haag leidde wel tot een debat in de Tweede Kamer en tot vrij algemene uitingen van verontwaardiging over de daar gepleegde gewelddadigheden.

Terzijde: Ik kon het – met een knipoog naar een oude uitspraak van Van Kooten en De Bie: 'Indien de Indianen een wat strenger immigratiebeleid hadden gevoerd, dan was het nu niet zo'n puinhoop geweest in Amerika' – niet nalaten even te denken aan de tijden dat onze Nederlandse voorvaders, maar ook die in andere Westerse landen, naar andere delen van de wereld voeren om zich daar te verrijken ten koste van de 'eigen volkeren' in die delen van de wereld. Het Nederlandse woord 'apartheid' geeft beeldend aan hoe de eigen volkeren in Zuid-

5 Alice Donald, 'A Badge of Dishonour: Will the UK Conservatives Follow the Far-Rights Towards ECHR Withdrawal?' via: *Verfassungsblog.de*, 29 september 2025, <https://verfassungsblog.de/badge-of-dishonour/>, DOI: 10.17176/20250929-152006-0; en even later: Joshua Rozenberg, *How UK could leave ECHR*, via: <https://rozenberg.substack.com/> Blog: 'A lawyer writes', 6 oktober 2025.

Afrika ooit door de witte indringers werden behandeld. Zoiets geeft toch een speciale connotatie aan 'eigen volk eerst'-gedachten. Zonder de koloniale acties was Nederland ongetwijfeld minder welvarend geworden. En nu moeten migranten uit andere landen vooral niet ook van onze welvaart willen komen profiteren.

Hoe dan ook: uit de zomerpeiling 2025 van het *The Hague Centre for Strategic Studies* blijkt dat tot de top-3 in Nederland gepercipieerde kwetsbaarheden als meest zorgwekkend wordt ervaren de versplinterde samenleving, verdeeldheid, polarisatie en gebrek aan gedeeld perspectief. En inderdaad: een meerderheid maakt zich zorgen over internationale ontwikkelingen zoals migratiestromen. Let wel: het uitspreken van die zorg in de peiling mag niet achteraf gelijk worden gesteld met de hierboven vermelde radicaal-rechtse uitlatingen over 'eigen volk eerst'.

Nederland is nu een multiculturele samenleving. Toegegeven, dat is het nog niet lang. Ybo Buruma geeft in zijn magistrale boek *De onvoltooide Rechtsstaat. Tijdgeest en Recht 1813-2025*, Prometheus 2025, een nuttig overzicht. In zijn hoofdstuk over de culturele revolutie (1970-1995) schrijft hij:

'Nederland is in 1970 een 'wit' land: slechts 1,2 procent van de bevolking heeft een niet-westerse migratie-achtergrond en het grootste deel van die mensen heeft zijn wortels in Indonesië. Dat verandert in de loop van deze periode. Bijna onmiddellijk na de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 neemt de immigratie van Surinaamse en ook Antilliaanse rijksgenoten naar Nederland drastisch toe. Bovendien worden na een eerdere golf van hier vooral tijdelijk werkende Italiaanse, Spaanse en Griekse gastarbeiders vanaf de late jaren zestig ook Turkse en Marokkaanse arbeiders geronseld. Ondanks een wervingsstop van mediterrane werknemers volgt een groei van het Turkse en Marokkaanse bevolkingsdeel als gevolg van de Wet op de gezinshereniging (1974). Het is het begin van de multiculturele samenleving.'⁶

Het is voor een beter begrip van de huidige situatie nuttig om recente cijfertjes op een rijtje te zetten. Ik citeer hier wat achtergrondinformatie van het CBS (20-12-2024):

Hoeveel inwoners hebben een herkomst buiten Nederland?

Op 1 januari 2024 bestond de bevolking uit 17,9 miljoen inwoners. 83,8 procent van de bevolking is in Nederland geboren. Bij het grootste van hen zijn beide ouders ook in Nederland geboren (72,1 procent). Bij een kleiner deel is één ouder in het buitenland geboren (6,3 procent) of zijn beide ouders in het buitenland geboren (5,3 procent). 16,2 procent van de bevolking is zelf in het buitenland geboren en naar Nederland gemigreerd.

Wat is de herkomst van migranten en de tweede generatie?

Van alle migranten is ongeveer een derde in Europa en twee derde buiten Europa geboren. Van hen zijn de meesten van Turkse, Surinaamse of Marokkaanse herkomst. Ook is een betrekkelijk grote groep afkomstig uit (overig) Azië.

Bij de (in Nederland geboren) tweede generatie verschilt de verdeling van herkomstlanden naar het geboorteland van de ouders. Van de groep met één in het buitenland geboren ouder, is iets meer dan de helft van Buiten-Europese herkomst. Ongeveer een zesde van hen heeft een ouder die in Indonesië is geboren. Van de groep met twee in het buitenland geboren ouders, is een ruime meerderheid van Buiten-Europese herkomst. Zij hebben vaak een Turkse of Marokkaanse herkomst.

6 Ybo Buruma, *De onvoltooide Rechtsstaat. Tijdgeest en Recht 1813-2025*, Prometheus 2025.

Hoeveel immigranten komen naar Nederland?

In 2023 immigreerden 336 duizend mensen naar Nederland. Dat waren er 67 duizend minder dan in 2022. Daarnaast emigreerden 198 duizend mensen uit Nederland, 19 duizend meer dan een jaar eerder.

In totaal vestigden zich in 2023 dus meer mensen in Nederland dan er vertrokken. Het migratiesaldo (de immigratie minus de emigratie) bedroeg +137 duizend mensen. Van 2003 tot en met 2007 was het migratiesaldo negatief: er waren minder immigranten dan emigranten.

Een immigrant is iemand die vanuit het buitenland naar Nederland is gekomen, en die hier bij een gemeente staat ingeschreven. Asielzoekers tellen pas als immigrant als ze een (tijdelijke) verblijfsvergunning hebben, of als ze langer dan een half jaar in een asielzoekerscentrum wonen en zich hebben ingeschreven.’

Een groot deel van immigranten bestaat uit arbeidsmigranten, en in mindere getalen uit studenten en/of personen uit andere EU-landen. En er zijn asielzoekers. Asiel wordt verleend bij de aanwezigheid van een gegronde reden om in het land van herkomst te vrezen voor vervolging wegens ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging, of van een gegronde reden om te vrezen voor doodstraf of executie, marteling of onmenselijke of vernederende behandeling in het land van herkomst. Het percentage afwijzingen op een asielverzoek verschilt van jaar tot jaar.

Uit die cijfers kan in elk geval de conclusie worden getrokken dat de bevolking van Nederland al lang niet meer bestaat uit slechts personen met een witte huidskleur. Sommige FvD-tegenstanders van het toelaten van migranten spreken evenwel van het gevaar van ‘omvolking’: dat het Nederlandse volk als zodanig uit Nederland zou verdwijnen.

Maar meer in het bijzonder lijkt de nadruk van ‘eigen volk eerst’ zich te richten op ‘eerste generatie’ vreemdelingen die – al dan niet met behulp van mensensmokkelaars – naar Nederland zijn gekomen zonder op enige manier te voldoen aan de eisen voor asieltoewijzing (van wie sommigen na eerst al in een ander EU-land tevergeefs een beroep te hebben gedaan op asielverlening), op uitgeprocedeerde vreemdelingen die dan maar onderduiken en vooral niet weggaan. En voorts op (kinderen van) immigranten met een verblijfstatus die ernstige strafbare feiten plegen. En ook op toelating van gezinsleden van toegelaten vreemdelingen in het kader van gezinshereniging. De pijlen richten zich dan op het EHRM dat met betrekking tot toelating van vreemdelingen een onvoldoende restrictieve interpretatie zou geven aan het EVRM.⁷

Korthedshalve verwijs ik allereerst naar de opmerkingen die ik heb gemaakt in de in noot 1 vermelde Myjmering. De eerste verantwoordelijkheid om het EVRM toe te passen ligt bij de lidstaten. Zij hebben daarbij een ‘margin of appreciation’ die onderworpen is aan het toezicht door het EHRM. Het EHRM heeft in de loop der tijden inderdaad ook moeten oordelen over zaken met betrekking tot immigratie.⁸ Een samenvatting is te vinden op www.echr.coe.int (ECHR-KS), waarin bij de *case-law guides* ook een uitgebreide *Guide on Immigration* staat opgenomen. De inhoudsopgave geeft een goed overzicht over welke punten het EHRM zich heeft uitgelaten:

7 Zie bijv.: Rik Rutten, ‘Conservatief Europa ruikt kans om de macht van rechters in te perken’, *NRC* 12 oktober 2025.

8 Let wel. Van het totaal aantal gedane klachten wordt maar een klein percentage überhaupt ontvankelijk verklaard en inhoudelijk beoordeeld. En de meeste arresten zijn in repetitieve zaken. Zie laatstelijk: European Court of Human Rights, *Annual Report 2024*, Judicial Activities.

- ‘- access to the territory and procedures;
- entry into the territory of the respondent State;
- substantive and procedural aspects of cases concerning expulsion, extradition and related scenarios;
- prior to the removal and the removal itself;
- other case scenarios
- procedural aspects of applications before the Court.’

En verder zijn er nog wat factsheets over onderwerpen als ‘detention of migrant children, health and immigration, summary returns of migrants and or asylum seekers (“push backs”), discrimination and immigration.’

Ook de *Press Unit* van het EHRM heeft in juli 2025 n.a.v. 75 jaar EVRM een zeer informatief *factsheet* uitgegeven: *75 years of the European Convention on Human Rights. Focus On: Immigration*. Daarin wordt onder meer vermeld: ‘The proportion of applications submitted to the Court which concern immigration matters is low. Among the cases pending before the Court, 1,5% relate to immigration.’

De EVRM-rechten die in zaken met betrekking tot vreemdelingen het meest aan de orde zijn, zijn de artikelen 2 (recht op leven), 3 (verbod van foltering), 4 (verbod van slavernij en dwangarbeid), 5 (recht op vrijheid en veiligheid), 8 (recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven), artikel 2 Protocol 4 (vrijheid van verplaatsing) en 4 (verbod van collectieve uitzetting van vreemdelingen).

Wie de moeite neemt serieus kennis te nemen van de jurisprudentie van het EHRM kan ook talloze voorbeelden vinden waarin het EHRM aangeeft begrip te hebben voor het ongemak in een lidstaat met betrekking tot bijvoorbeeld illegale vreemdelingen of in relatie tot (al wel toegelaten) vreemdelingen die zich hebben schuldig gemaakt aan ernstige misdrijven. Feit blijft dat, wanneer een vreemdeling ressorteert onder de rechtsmacht van een lidstaat, die vreemdeling ook (zonder discriminatie) aanspraak kan maken op de rechten en vrijheden van het EVRM. Het meest prangend komt dat naar voren als de vreemdeling bij terugzending naar het land van herkomst gevaar loopt voor zijn lijf (recht op leven) of leden (verbod van foltering).

Het EHRM doet waarvoor het is ingesteld: controle op de naleving van de verplichtingen die de lidstaten op zich hebben genomen. De rechtsmacht van het EHRM strekt zich uitdrukkelijk uit tot alle kwesties met betrekking tot de interpretatie en de toepassing van het EVRM (artikel 32 EVRM). En daarin past ook het verbod tot discriminatie (artikel 14 EVRM).

En heus, het komt regelmatig voor dat er ook binnen het EHRM verschillend wordt geoordeeld over een aan het EHRM voorgelegde kwestie. Dat is dan ook via de zogenaamde *separate opinions* duidelijk kenbaar. En bij ernstige vragen betreffende de interpretatie van het EVRM kan een Kamer afstand doen van rechtsmacht ten gunste van de Grote Kamer (artikel 30 EVRM). Ook bestaat in uitzonderlijke gevallen na een Kamer-uitspraak de mogelijkheid van verwijzing naar de Grote Kamer (artikel 43 EVRM).

Maar zou dan voor het EHRM niet bepalend moeten zijn wat de democratisch gekozen meerderheid in een land vindt? Het antwoord op die vraag is simpelweg nee. In een democratische rechtsstaat wordt een democratisch gekozen meerderheid beperkt door grondrechten. Dat is ook goed terug te vinden in de drie pijlers waarop de Raad van Europa rust: *democracy, rule of law, human rights*. Een democratisch genomen beslissing zal moeten voldoen aan grondrechten.⁹

9 Zie ook de voorlaatste Myjmering: ‘Meeste stemmen gelden echt niet altijd’, *NTM/NJCM-Bulletin* 2025, p. 489-492.

En onze eigen Grondwet kent de algemene bepaling: *De Grondwet waarborgt de grondrechten en de democratische rechtsstaat*. Hoofdstuk 1 van de Grondwet noemt in de artikelen 1-23 die grondrechten.

Toch maar even voor alle duidelijkheid: het EVRM eist echt niet dat iedere vreemdeling die dat wil maar in Nederland moet worden toegelaten. Maar bij gevaar voor lijf en leden bij terugzending naar het land van herkomst is er in het algemeen geen weg terug. Dat geldt ook voor lieden die hier ernstige strafbare feiten hebben gepleegd. En meer in het algemeen: zolang nog sprake is van minderjarigheid bij zo'n crimineel zou ook het recht op gezinsleven een verbanning in de weg kunnen staan.

Dat laat onverlet dat ik me volledig kan voorstellen dat het de rechtsorde extra schokt als een asielzoeker een ernstig strafbaar feit pleegt. En dat het irriteert wanneer uitgerekend asielzoekers in een AZC zich niet gedragen en strafbare feiten plegen of overlast veroorzaken. Wie vraagt of heeft gevraagd om hulp heeft, dunkt mij, een extra verantwoordelijkheid zich te blijven gedragen.

Dat bij lidstaten een wellicht groeiende onvrede bestaat over de omstandigheid dat vreemdelingen hun toevlucht zoeken tot hun landen en dat men daartegen maatregelen wil nemen, is niet onbegrijpelijk. Maar men kan juist bij mensenrechten niet met verschillende maten rekenen.

In haar indrukwekkende toespraak bij de opening van het academisch jaar aan de Vrije Universiteit (op 1 september 2025) over Wereldburgerschap, stelt Sigrid Kaag:

'Het verhaal van eigen volk eerst lijkt sterk op een overlevingsmechanisme in onzekere tijden. We zijn daarbij zelfs terechtgekomen in de overtreffende trap van deze notie, met bizarre beweringen over doelbewuste "omvolking" – waarbij een volk zelfs bedreigd zou worden in haar eigen voortbestaan. Deze sfeer legt helaas een pijnlijk tekort bloot aan medemenselijkheid, tolerantie, inclusie en pure nieuwsgierigheid naar de ander, de onbekende maar niet onbeminde.

We lijken af te stevenen op een samenleving waarin het normaal is om de ander de schuld te geven, en eindeloos de maat te nemen. En in extremis de ander kwaad toe te dichten in plaats van de ander te ontmoeten, erkennen en zelfs een beetje leren begrijpen – omdat we nu eenmaal verbonden zijn.'

Soms zou ik lieden die in Nederland een beroep doen op voorbeeldige joods-christelijke tradities – waarin islamieten niet zouden passen – willen aanraden nog eens na te denken aan die wijze basisregel uit Matheus 7-11: *Behandel anderen dus steeds zoals je zelf zou willen dat anderen jullie behandelen*. Een tekst die zoveel positiever klinkt dat het negatief geformuleerde gezegde: *Wat jij niet wilt dat U geschiedt doe dat dan ook een ander niet*.

In het jaar dat het EVRM 60 werd reikte op 29 mei 2010 de toenmalige Nederlandse minister-president Balkenende aan het EHRM de *Four Freedoms Award* uit. Dat gebeurde 'not only to express our appreciation for the Court's service to democracy and freedom in the past, but also on behalf of future generations.'

Het laatste woord over het EHRM was daar natuurlijk niet gezegd. In een opvolgend kabinet was men ineens veel kritischer en vond ook in sommige media een heftige discussie plaats over het in de ogen van sommigen te activistische EHRM.¹⁰

10 Voor de liefhebber van de kopjes van ingezonden stukken en commentaren in de kranten uit die tijd verwijs ik naar B.E.P. Myjer, *Het leest als een boek. Over opmerkelijke daden van een rechter, mensenrechten die vooral voor andere landen zouden zijn bedoeld, perifere zaken en wolfisering*, Wolf Legal Publishers 2011.

Let wel: discussie is nooit weg. Maar het is noodzakelijk dat wel te doen tegen de achtergrond van wat staat vermeld in de hierboven afgedrukte preambule van het EVRM. Met inachtneming van wat het betekent een democratische rechtsstaat te zijn.

Het EVRM is nu 75 geworden. En wat mij betreft zijn de woorden van Balkenende nog onverkort op zijn plaats.

Het is een eigentijdse krasse knar die zijn verantwoordelijkheden echt kent. Ook tegenover 'eigen volk eerst'-oprispingen.

